

Nr 26.

Av herr **Nilson** i Spånstad m. fl., *angående en allmän decentralisering av statsförvaltningen m.m.*

Under de senare åren ha gång efter annan röster höjts, som varnat för den pågående centraliseringen inom vårt svenska samhälle och näringsliv. Den starka koncentrationen till främst Stockholm har lett till en uttunning av institutioner och företag, främst kanske på landsbygden, men vars verkningar i hög grad sträcka sig till städer och samhällen i alla landets delar. Centraliseringen har verkat tyngande och fördyrande, och får utvecklingen ostört fortsätta, komma de redan märkbara verkningarna av den i centraliseringens spår följande befolkningsomflyttningen och maktkoncentrationen att i allt snabbare takt skapa nya svårigheter för en näringspolitiskt sund utveckling för hela landet utanför stockholmsregionen. Med varje ny förvaltningsgren som centraliseras och med varje nytt huvudkontor och företag som förlägges till Stockholm dras nya skaror av människor till huvudstaden, vars snabba växt börjat oroa till och med personer i ansvarig ställning i stadens kommunala ledning.

Här bör kanske påpekas, att även om centraliseringen främst bygger på det utökade statliga greppet över förvaltning och näringsliv, finns det i detta sammanhang också andra företeelser att uppmärksamma. Många företag med arbetsplatser på skilda håll men med den centrala ledningen förlagd till Stockholm sträva medvetet efter att vidga den från huvudstaden dirigerade intressesfären till allt vidare områden. Av detta följer, att till den pågående centralisering av den statliga makten jämväl kan läggas en lika målmedveten koncentration av bestämmanderätten inom det enskilda näringslivet eller strukturrationalisering som denna företeelse plägar kallas.

Direktörer och företagsledare synas ofta ha den uppfattningen, att ju mera makt som kan samlas under en ledning desto bättre. Allt bidrager emellertid att stora inkomster och stora förmögenheter hopas i Stockholm i stigande omfattning, medan landsorten utarmas. Med detta avses inte att förneka, att det alljämt kan finnas områden, där en saklig diskussion om en annan framtida organisation av en eller annan sektor av näringslivet kan vara berättigad.

Det finns dock grundad anledning säga, att vårt samhälle och hela vårt näringsliv i dag lida av en övertro på fördelarna av en centralisering av samhälls- och näringsliv. Alltmera av beslutanderätt och makt har under de senare åren lagts på centrala myndigheter och ämbetsverk,

och rätten till självständigt handlande har konsekvent beskurits, när det gäller myndigheter och organ ute i landet. Centraliseringen har också i hög grad påskyndats av utredningar, som kalkylerat med att vissa vinster skulle uppstå genom en centralisering av förvaltningen.

Även om man inte alldeles kan generalisera, torde det dock i verkligheten förhålla sig så, att de hittills genomförda centraliseringarna i regel icke överensstämmt med kalkylerna. I verkligheten ha varken kostnader eller personalstater kunnat hållas inom de framlagda kalkylernas ram, utan blivit betydligt ökade. Utan att för dagen ha siffror och detaljer till hands vågar man påstå, att utredningarnas vinster i verkligheten i regel förbytts i betydande kostnadsökningar i och med driftens överlåtande på centrala ämbetsverk. Därest det skedde en utredning om utfallet av vad den statliga koncentrationen av beslutanderätten till Stockholm kostat i direkta utgifter — gärna med avdrag för eventuella besparingar — skulle mycket intressanta siffror framkomma. Dessa siffror skulle kanske också kunna ge anledning till en hälsosam självprövning i de många fall, där man hyser en mer slagordsbetingad än på egen uppfattning grundad tro på centraliseringens välsignelser.

Detta är dock allenast den ena sidan av saken. Centraliseringen orsakar utöver detta för många människor, företag och kommuner betydande förluster av olika slag, som inte kunna siffermässigt beräknas. Den vidgade byråkratiseringen av samhället vållar betydande nationalekonomiska förluster. Pappersexercisen utgör ett ofta alltför omständligt förfarande under den statliga behandlingen, där den verkliga handläggningen ibland verkar bli en bisak jämfört med ett pappersmässigt väl upplagt bollande med ärendet under remitterande till olika fördröjande instanser. Vare sig ärendet avgöres helt på papperens grund eller avgörandet skall föregås av uppvaktningar i Stockholm, framstår det som i hög grad önskvärt, att mera effektiva lösningar åstadkommas. Med den väldiga brist på arbetskraft till produktivt arbete, som råder i vårt land, måste det vara ett viktigt nationellt intresse att organisera samhället så, att arbetskraft inte i onödan förbrukas i en byråkratisk samhällsapparat, som dessutom inte är fullt effektiv. Varje anställd, som kan överföras från byråkratin till direkt produktivt arbete, innebär en förstärkning av de värdeskapande krafterna i samhället.

Som ett plock ur de byråkratiska bestämmelserna, som enligt motionärernas mening utan vidare omgång borde kunna förenklas, må nedanstående exempel anföras.

1. En rad småärenden rörande byggnadsplaner, avstyckningar och andra stadsplaneärenden, som mycket väl kunde avgöras av länsstyrelserna, skola nu avgöras av Kungl. Maj:t med omfattande skriftväxling och dryga tidsförluster som resultat.

2. Vägförvaltningarna få nu träffa avtal om marklösen endast i de

fall kostnaden belöper sig på en summa av högst 200 kronor. Högre belopp skola beslutas av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

3. Fleråriga arrendeavtal, när det gäller kronoegendomar, skola via överjägmästaren underställas domänstyrelsen i former, som äro tungrodda och arbetskrävande.

Revirförvaltare få ej lov att avgöra försäljningar av upphugget virke när det gäller poster med större värde än 3 000 kronor.

4. Utbetalning av statsbidrag t. ex. till skogsbilvägföretag sker efter rekvisition i varje särskilt fall i stället för att hela beloppet beviljade medel ställes till skogsvårdsstyrelsernas förfogande med en gång. Ungefär samma förfarande gäller i ett flertal andra frågor rörande anslag.

5. Lån och bidrag till lantarbetarbostäder borde kunna slutgiltigt handläggas av egnahemsnämnderna utan att som nu underställas egnahemsstyrelsen. Utbetalningarna kunde ske genom egnahemsnämnderna, som borde kunna anförtros att jämväl förvara säkerheterna.

6. Godkännande av ritningar till andelstvättstugor liksom beviljande av bidrag borde kunna anförtros åt egnahemsnämnderna i stället för åt egnahemsstyrelsen.

Detta lilla axplock torde visa, att man i många fall på administrativ väg kan skapa lättnader och förenklningar utan att den statliga kontrollen eftersättes. I andra fall återigen synes det vara ofrånkomligt, att önskvärd decentralisering endast uppnås genom mera omfattande förändringar i gällande föreskrifter. Främst länsstyrelserna men även övriga statliga eller halvstatliga lokala organ kunde beredas betydligt vidgade möjligheter att handla på eget ansvar och ta egna initiativ. En sådan delegering av beslutanderätten till de lokalt verksamma myndigheterna skulle utan tvivel leda till en mera positiv inställning till och en vida mer rationell lösning av de förhållanden, som ligga till grund för framförda önskemål. Om så skedde, skulle man kanske kunna undgå, att ärenden rörande kommunerna fördröjas flera månader genom att en tjänsteman i Stockholm har en annan mening än de lokala myndigheterna och de lokalt verksamma arkitekterna beträffande den yttre gestaltningen av t. ex. en byggnad i ett län i ena eller andra delen av landet. Den ökade makt, som centrala myndigheter utrustats med när det gäller prövningen av statsbidrag till kommunala ändamål, skapar visserligen uniformitet, men den förkväver arbetsglädjen och intresset för egna initiativ.

För att förverkliga önskemålen om en mindre byråkratisk och en mera decentraliserad förvaltning kunna givetvis flera olika vägar tänkas. En väg är att vid blivande författnings- och kungörelsers utarbetande lämna större plats för en decentraliserad förvaltning, att i större omfattning överlåta beslutanderätten till de lokala organen. En annan väg är, att, därest riksdagen uttalar sig för decentralisering, redan utfär-

dade och på administrativ väg tillkomna föreskrifter omarbetas med syfte att ge större utrymme för lokala myndigheters handlingsfrihet. Därutöver synes det lämpligt att tillsätta en kommitté eller kommission med uppdrag att uppgöra förslag till decentraliseringsåtgärder på områden, där mera omfattande förarbeten kunna behövas. På många områden kunna betydelsefulla resultat uppnås med ganska ringa arbete, om man begagnar den erfarenhet och sakkunskap, som samlats av lokalt verksamma statliga eller halvstatliga organ, som kanske klarast insett och inse det nuvarande systemets avigsidor.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte

dels uttala sig för en allmän decentralisering av statsförvaltningen på alla de områden, där detta med fördel låter sig genomföra,

dels besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville tillsätta en kommission med uppdrag att pröva alla de decentraliserings- och förenklingsåtgärder, som kunna vidtagas först efter beslut i vederbörlig ordning.

Stockholm den 14 januari 1947.

Hj. R. Nilson
i Spånstad.

David Boman
i Stavsund.

Gustaf Svensson
i Vä.

Ivar Johansson
i Mysinge.

Nils G. Hansson
i Skegrie.

Gunnar Larsson
i Luttra.

K. E. Hansson
i Skediga.

Per Svensson
i Stenkyrka.

Harald Johnsson
i Skoglösa.